Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program: Výtvarná umění
Ateliér: Škola Architektury Miroslava Šika

OPONENTNÍ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Město Sídliště. 50.1283672N, 14.4155097E
Between the panels. 50.1283672N, 14.4155097E

Diplomovou práci vypracoval: Ing. arch. Tomáš Kubelka
Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. Miroslav Šik, dr. h. c.
Asistenti: MgA. Anna Svobodová, MgA. Jindřich Traugott
Konzultantka seminární práce: M. arch. Ing. arch. Maria Topolčanská, PhD.
Oponent diplomové práce: Ing. arch. MgA. Martin Rusina, Ph.D.
Akademický rok 2020/2021

Autor svoji práci uvozuje několika volnými úvahami o sídlišti, dotýkajících se vztahu hmoty a prostoru a vnitřních rozporů modernistického konceptu urbanismu. Některé z těchto úvah považuji za více trefné, jiné za méně. Postřeh o napětí vznikajícím mezi mimořádným přírodním zarámováním sídliště Bohnice a jeho vnitřní prostorovou chudobou dobře odhaluje jeden z podstatných problémů tohoto obytného souboru. Naproti tomu srovnávat živelné klučení deštných pralesů s plánovanou socialistickou výstavbou se mi jeví stejně nepřesvědčivé, jako hledat v prostorech sídlišť nějaké analogie s duchovním prostorem klášterů. Tato určitá myšlenková nevyváženost ale odráží autorovu pracovní metodu, která je založena spíše na intuici a subjektivním hodnocení, než na důkladné rešerši historického stavebního vývoje nebo analýze exaktních sociologických či ekonomických dat.

Autor si jako východisko pro svůj projekt stanovil několik předpokladů. Prvním z nich je teze o potřebě rozšíření životního prostoru z bytů do exteriéru. Premisou má být extrémně malý rozměr některých místností v Bohnicích. Autor proto navrhuje, užít si co nejvíce velkorysého venkovního prostoru a byty využívat pouze jako minimální zázemí. I když plošný standart panelových bytů na pražském Severním městě nějak zásadně nevybočuje z celorepublikového průměru normované panelové výstavby, naskýtá se otázka, jak je tento návrh vlastně myšlen. Představuje snad jakýsi postupný návrat k původním utopickým kolektivistickým vizím, jak byly formulovány ještě předválečnou avantgardou a po válce (neúspěšně) uplatňovány při realizaci některých experimentálních forem bydlení (Koldům v Litvínově, sídliště Invalidovna v Karlíně apod.)? Nebo je, pravděpodobněji, veden spíše snahou nabídnout jednotlivému uživateli panelového bytu zlepšení kvality jeho individuálního životního prostoru? V obou případech se ale nestačí zaměřit na pouhou dimenzi volného prostoru, kterého je na sídlištích dostatek, ale především na kvalitu a charakter veřejných ploch.

Zde se autor dotýká klíčového problému modernistických obytných souborů. Jejich relativně malá hustota zástavby a koncepce izolovaných domů stojících v zeleni vede k rozsáhlým volným plochám, náročným a nákladným na údržbu. Nejčastěji jsou u nás plochy mezi panelovými domy ve vlastnictví obcí a vlastníci bytů tak postrádají přímý vztah, zájem i možnost ovlivňovat veřejný prostor mezi domy. Největší kvalita sídlišť se stává paradoxně jejich největší zátěží. Autor proto zřejmě ve své další tezi hledá univerzální řešení tohoto problému a namísto centralistického řádu nebo individuálního chaosu doporučuje pro organizaci společného prostoru sídlišť „poloveřejný prostor

institucí“. Bohužel není zcela jasné, co tím míní. O jaké instituce se má jednat? V jakém právním vztahu mají být tyto instituce k veřejnému prostoru? Jaká má být participace obyvatel na těchto místech? A zejména, jaká má být míra takto organizovaného prostoru na celkové ploše sídlišť?

Autor tyto spíše obecné úvahy demonstruje na druhotném využití zazeleněné střechy krytého parkingu v Ratibořské ulici pro potřeby nového komunitního centra, nabízejícího prostory pro volnočasové vzdělání a kulturu. Pominu fakt, že prostory s podobným programem nabízí nedaleký Kulturní dům Krakov a zaměřím se pouze na samotné zpracování návrhu ve vztahu ke zvoleným premisám. Vybrané místo nepostrádá logiku. Jedním z palčivých problémů sídlišť je parkování, neboť současnou expanzi automobilismu avantgardisté ani socialističtí plánovači zjevně nedokázali předvídat. Nedostatečnou kapacitu parkování sídlišť lze navýšit výstavbou krytých parkovacích domů - architekti pražských Bohnic patří k pionýrům tohoto řešení - jejichž střechy je vhodné použít pro umístění různých veřejných funkcí. Autorem zvolené obsazení střechy parkingu tak lze vnímat jako model, univerzálně využitelný i v jiných místech mnoha podobných sídlišť. Uskupení pavilonovitých staveb kolem ústředního dvora a vymezení se vůči okolí hranou střechy či terasy skutečně pomáhá zmenšit měřítko veřejného prostoru a umožňuje jeho lepší kontrolu prostřednictvím uživatelů areálu. Je představitelné, že omezený počet nájemců nebo menší komunity mohou být schopny o sdílený prostor dobře pečovat, i když by to možná vedlo k nějaké formě omezení přístupu pro širokou veřejnost. Otázkou ale zůstává, nakolik je tento model přenositelný i pro jiné funkční využití, než je představené komunitní centrum.

Zvolené řešení však naráží na jeden handicap, a tím je přístupnost veřejného prostoru na střeše parkingu. Autor navrhuje kombinaci přístupu po rampách a po pěší lávce přes objekt části bývalého obchodního centra. Na tomto místě podle vlastních slov „ucítil vazbu na další stávající objekty“ a navrhuje propojit se s dalšími veřejnými prostory a stavbami soustavou zvýšených a na sebe navazujících pěších lávek. A zde, podle mého názoru, naráží na nejspornější moment. Bohnice jsou jedním ze sídlišť, založených na modernistických vizích striktního oddělení pěší a automobilové dopravy. Obchodní a kulturní střediska měla být propojena krytými i otevřenými chodníky, jež se měly vznášet nad parky i rušnými silnicemi. To málo, co bylo z původních plánů realizováno, se ukázalo být v reálných ekonomických podmínkách nefukční a zůstalo zachováno jen torzo několika, téměř nevyužívaných nadchodů a teras. Jedním z důvodů, které vedly k selhání

systému zvýšených chodníků v Bohnicích, je podle mého soudu poměrně malá hustota zástavby a provozu spíše periferního sídliště. Lidé se zde raději pohybují přirozeně po terénu, jak jsme zjistili i analýzou pohybu osob při návrhu revitalizace parku a náměstí Krakov. Nezdá se mi proto smysluplné snažit se obnovovat již jednou opuštěný urbanistický koncept. Představu, že se lidé budou chtít v Bohnicích jen tak procházet po lávkách a vše si prohlížet z výšky, považuji v tomto kontextu spíše za zbožné přání.

Nakonec se stručně zmíním o samotné architektuře navrhovaného souboru komunitního centra. Nakolik to mohu podle předložených podkladů posoudit, zdá se mi v celkovém výrazu úměrná svému prostředí. Nízké pavilony s předsazenými arkádami a velkými prosklenými plochami evokují modernistické vzory z raných 60. let, jejichž kvalitní zástupce bylo možné najít také v celém východním bloku. Poněkud iritující a bez kontextu mi připadají nepravidelně tvarované sloupy.

Při všem myšlenkovém důrazu autora na veřejný prostor, rsp. na jím definovaný „poloveřejný prostor institucí“, mi však v projektu bohužel schází jasnější vize, jak má tento prostor konkrétněji vypadat. V návrhu tak postrádám zejména propracovanější podobu sdílené piazzetty, kde marně hledám jakýkoliv náznak způsobu funkčního využití, materiálů, mobiliáře atd.

Autor se ve své práci snažil vyrovnat se se složitými urbanistickými, společensko-kulturními a technickými problémy postkomunistických sídlišť především intuitivním, subjektivním přístupem a sám připouští i určitou míru naivity uvažovaných předpokladů. Tato metoda je relevantní způsob práce, kterou lze dojít k zajímavým výsledkům. Je proto velká škoda, že autor více a důsledněji nerozpracoval v práci naznačené koncepty.

Navrhuji hodnocení dobře a doporučuji Ing. arch. Tomáše Kubelku k udělení titulu MgA.

V Praze, dne 30.8.2021

Martin Rusina

Digitálně podepsal Martin Rusina
Datum: 2021.08.30 11:49:18 +02'00'

Ing. arch. MgA. Martin Rusina, Ph.D.